

Castell de Múnter

Muntanyola

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Múnter
Emplaçament Turó del Castell, darrera església St. Esteve de Múnter. Trencant a N-141C. 08505. Muntanyola.

Coordenades:

Latitud: 41.87794
Longitud: 2.21618
UTM Est (X): 434962
UTM Nord (Y): 4636521

Classificació

Número de fitxa 08129-2
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Medieval Romànic
Segle X
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Només resta un mur visible associat a aquesta construcció.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Defensa
Observacions protecció: BCIN/M/R-I-51-5558/llei 16/19850625/BOE
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari IPA 1225
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 005A00093

Descripció

El castell s'aixeca dalt d'un petit puig situat al costat de l'església de Sant Esteve de Múnter, enfront el Km 43 de la carretera N-141 de Manresa a Vic, a uns 200 m de la carretera. Aquest castell es troba a la part oriental de l'actual terme de Muntanyola. En concret la zona de Múnter s'estén per la Plana entre Tona i Malla i arriba fins a dalt de la serra, a l'indret de Cal Ros de Múnter. En aquest petit terme, originat en una vila rural, fou erigida abans del 929 una església dedicada a Sant Esteve, i en un petit pujol s'alçà un castell que esdevingué el centre jurisdiccional del terme. Després d'uns inicis foscos i potser lligats al domini dels Muntanyola- Montcada, formà terme propi i de nou s'uní al municipi de Muntanyola a inicis del segle XIX. Són ben pocs els vestigis que ens han pervingut de la construcció medieval del castell, erigit dalt un turó. Al començament del segle XX l'arquitecte Josep Maria Pericas va dibuixar un croquis en el qual féu constar els elements que encara eren visibles. Entre els principals elements que encara resten dempeus figura un pany de mur que corona el cim més alt del turó, i que possiblement forma part d'una estança. El mur és molt gruixut i deixa veure un aparell ben agençat, fet amb carreuons escantonats i ben disposats en filades uniformes. L'estat en què es troben les restes no permet fer altres precisions.

Observacions:

El castell de Múnter no era un castell termenat, ja que en la documentació antiga no apareix mai el terme del castell de Múnter, car ja en el primer document del lloc, de l'any 929, pel qual Gonteric i la seva muller Tadeqa vengueren al levita Elisagar i a Odó una terra situada al comtat d'Osona, en el terme de la vila de Múnter (Montari); no obstant això el castell ja devia ésser aixecat car l'afrontació septentrional corresponia al Castellet. Durant el mateix segle X se seguiren fent vendes en aquest indret, sempre situant els béns venuts a la vila de Múnter. Per la documentació no sabem res del seu domini eminent, si corresponia als comtes de Barcelona o a un apriador important, únicament sabem que al 1001 es vengueren unes terres situades al terme de la vila de Múnter que havien estat comprades anteriorment als comtes Ramon Borrell i Ermessenda. Malgrat tot, creiem que els senyors alodials eren els Muntanyola-Montcada, i els comtes de Barcelona no rebien vassallatge per aquest castell ni pel de Muntanyola. Aquests senyors no els trobem documentats fins al darrer quart del segle XIII, únicament el 1143 es cita l'existència d'un personatge anomenat Pere Bertran de Múnter, però sense referència al castell o al terme de Múnter, que seria un castlà. El 1274-75 hi ha un document relacionat amb un conflicte entre Gastó de Montcada, vescomte de Bearn, i Berenguera, vídua de Bernat de Riera, ciutadà de Vic. Aquest ciutadà de Vic tenia el castell de Múnter, no sabem per quins drets, i vers l'any 1274 els marmessors del seu testament donaren el castell a Gastó de Montcada, però la vídua Berenguera el reclamà per dret d'esponsalici i els tribunals li donaren la raó. El 1274 el procurador de Berenguera demanà al veguer d'Osona que donés la potestat del castell de Múnter a Berenguera, i es feu l'acte de prendre possessió del castell i els homes del castell de Múnter feren acte d'homenatge i fidelitat a la seva senyora. Aquest domini, o per compra dels drets de la vídua o per mort d'aquesta, passà a Gastó de Montcada i després a Guilleuma de Montcada. Tot aquest conflicte serveix per a deduir que el Castell de Múnter devia ser un castell satèl·lit de Muntanyola i el domini era conjunt; per tant, segons les vicissituds del castell de Muntanyola, els senyors alodials eren els Muntanyola que després prengueren el nom de Montcada. Però, cap a finals del segle XII, el castell de Múnter es devia separar del castell principal, que passà al monestir de l'Estany, i per això quedà en mans de la família Montcada que devia tenir-hi un feudatari com a castlà, el qual degué vendre a Bernat Riera els seus drets, i aquest -que no devia tenir descendència- els cedí al senyor del castell Gastó de Montcada. El castell de Múnter sortí aviat del domini Montcada, car el 1293 ja era propietat

del cavaller Guillem del Brull. L'any 1358, segons declaració del vescomte de Cabrera, la família Brull tenia la propietat alodial i la jurisdicció civil, mentre que la criminal corresponia al veguer d'Osona però era exercida pel vescomte com a comte d'Osona, càrrec que rebé el 1356 del rei Pere el Cerimoniós, si bé el 1364 li fou confiscat i no fou tornada als seus descendents en les restitucions que el rei els féu posteriorment. Durant el segle XV la família Brull s'entroncà amb l'Alta-Riba, i en el segle següent amb la Descatllar. El 1698 la família rebé el títol de comtes de Múnter i el 1754 per casament passà a la família Sentmenat. Múnter, és pronunciat pels habitants com a Munta.

Història

Múnter apareix documentat al 929 com a vil·la de Montari, i en altres documents com a Motabri. En la cita més antiga coneguda, a l'any 929, Gontericus i la seva dona Todega venen al levita Elisagar i a Hodone la terra que tenen per compra, i que es troba "in comitatum Ausona in terminio de villa de Montari"; els primers esments no al·ludeixen pròpiament el castell. Així, del terme de la "villa de Montari" hi ha varies referències. Al 939, els mateixos Elisagar i Odó compren un altre immoble al terme de villa de Montari. Al 943 Ennevigia ven a Odó una altra terra "in comitatu Eusona in villa Montabri". Són nombrosos els documents on s'esmenta com Odó i la seva dona Hercolde van adquirint diverses terres en aquest paratge. Encara al 960 Albarus i la seva dona venen a Arieldes les vinyes i terres que tenen "in apendicio de villa de Montmabri". Al 1143, en el testament sacramental de Pere Bernat, es fa al·lusió al seu feu de Montar; i no serà fins al 1274 que s'esmenta directament el castell de Múnter, quan Bernat de Santa Oliva, procurador de Berenguera, vídua de Bernat de Riera, ciutadà de Vic, manifesta que Arnau de Mur, sots-veguer d'Osona, ha de donar en nom del rei la potestat del castell de Múnter a l'esmentada Berenguera per raó del seu dot d'esponsalici. L'any següent, el castell consta en possessió de Bernat de Riera, o de Sarriera, en principi ja difunt, i al més de març d'aquest any es fa constar la presència, com a senyor, de Gastó de Montcada. Gastó tenia el castell per donació dels marmessors de Bernat de Riera, a manament d'aquest. El castell va esdevenir una propietat més del vescomte de Bearn, Gastó de Montcada fins el 1290, quan morí i heretà els dominis la seva filla Guillemma. El 1293, la documentació ens diu que la propietat requeria en el cavaller Guillem del Brull, o Desbrull, família que continuà en el domini, el seu fill Ramon Brull en fou l'hereu fins que morí al 1347 i Pere del Brull, el seu germà, fou el marmessor i tutor de Bernat, que més tard heretà el Castell. Del 1350 data un inventari del castell ordenat per Beatriu, vídua de Ramon i mare de Guillemment. Més endavant, a favor de Bernat III de Cabrera el rei Pere el Cerimoniós creà l'1 de març de 1356 el comtat d'Osona, establint lo castell de Múnter en alou de Macià des Bruy, mentre que la resta i tota la jurisdicció passa a ser del comte i del veguer, si s'escau, amb vassallatge d'host i cavalcada. En el fogatge de 1365-1370 el Castell de Múnter, d'en Bruy o Brull, reuneix 12 focs. Poc després al 1383 consten els capítols matrimonials de Ramon del Brull, com a senyor del castell de Múnter que es casa amb Clara, filla de Guillem de Malla. I dos anys després consta la venda del castell a Berenguer de Vilagaià. El juny de 1428 Bernat de Vilagaià hereta el terme i castell de Múnter del seu pare Bernat de Vilagaià, cavaller i doctor habitant de Barcelona. Després passarà a Elieta de Vilalleons, casada amb Bernat Guillem d'Altarriba, esdevenint propietat dels Altarriba de Sant Martí de Riudeperes. Amb Bernat Guillem d'Altarriba, aquest castell va fer segurament servei durant la guerra contra Joan II. El desembre del 1510 la possessió passà a Beatriu de Miramón, vídua de Llorenç d'Altarriba, fins que morí al 1529 i passà al seu fill Llorenç, casat amb Aldonça Alamany i Descatllar. I al 1549 Àngela d'Altarriba es casà amb Ponç Descatllar. Per parentiu, l'herència la rebé Albina Alamany-Decatllar, qui es casà amb Pere de Clariana-Seva. El 1693, a Miquel de Clariana li fou concedit el títol de comte de Plegamans, denominació canviada el 1698 per la de comte de Múnter. Els seus descendents foren nomenats comtes de Múnter com consta al 1698. El segle XVII Múnter apareix com a lloc de Baró, i al 1782 es detalla que el domini el té la Comtessa de Sentmenat i Descatllar. Actualment, encara té aquest títol la família marquesal dels Sentmenat. El castell quedà en runes, per la manca d'obres de manteniment, fins esdevenir inhabitable ja al segle XVIII.

Bibliografia

CATALÀ, P. et ali. (1973). "Castell de Múnter" a Els castells catalans, volum IV. Rafael Dalmau, editor. Barcelona: 862-866. CATALÀ, P. (1982). Castell de Múnter. Inventari Patrimoni Arquitectònic. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Inèdit. DDAA.(1996). Muntanyola. Revista trimestral. n.4. març 1996. Ajuntament de Muntanyola. ORDEIG, R. (1982). "Villae, viae i stratae d'Osona, testimonis de l'antiguitat a l'època medieval". A AUSA X, n.102-104. Vic: 387-400. PLADELASALA, J. (1953). "La parròquia de Muntanyola" a AUSA vol 1, n.4. Vic: 153-157. PLADEVALL, A. (1972). El comtat d'Osona a mig segle XIV. Barcelona. PLADEVALL, A. (1986). "Muntanyola" a Gran Geografia Comarcal de Catalunya (Osona i Ripollès). Enciclopèdia Catalana. Barcelona: 1102. RIU, M. (1982). "El paper dels castra en la redistribució de l'hàbitat al comtat d'Osona". A AUSA X n.102/104. Vic: 401-409.

